

ву діяльність, провадив дослідження з питань охорони пам'яток історії та культури, історії, археології, історіографії, філософії, образотворчого мистецтва, архітектури, літературознавства, власне усього того, чим займався усе життя. А ще Михайло Юліанович — талановитий поет, прозаїк, художник. Його сонети, притчі, поеми (і серед них історична — «Григорій Сковорода»), були опубліковані у періодичній пресі, прихильно зустрінуті широким читачем. Ним же було створено цілу галерею портретів діячів Русі-України, опублікованих 1999 р. у книзі «Історичні портрети». Вчений працював над підготовкою до друку написаних ще у часи безробіття книг (а їх чимало),

писав нові фундаментальні праці з історії незалежної України.

1999 р. був видрукований збірник «Вибраних творів» Михайла Юліановича, куди увійшли монографічні дослідження («Коли і як виник Київ», «Походження Русі», «Анти») і ряд статей історико-археологічного й публіцистичного характеру (в тому числі відома стаття «Приєднання чи возз'єднання?»), що стали класичними в українській історичній науці.

Світла пам'ять про Михайла Юліановича Брайчевського — ученого із світовим ім'ям, вірного науці, добру, чуйну і високоінтелегентну людину назавжди залишиться в серцях його колег, друзів та учнів.

СЛОВО ПРО Г. А. ЄВДОКИМОВА

2 квітня 2001 р. на 53-му році передчасно помер Геннадій Леонідович Євдокімов. Він, випускник історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, був представником тої генерації українських археологів, життя яких з кінця 60-х — початку 70-х років було нерозривно пов'язано з новобудовними експедиціями. Брав участь у розкопках таких відомих скіфських курганів, як Мордвинівський (1967—1968),

любимівські і червоноперекіпські (1967—1969), Гайманова Могила (1969—1970), Товста Могила (1971). З 1977 р. очолював Червонознам'янську експедицію, чи не найбільшу за обсягом робіт на півдні України.

Я був співробітником Червонознам'янської експедиції з 1981 по 1989 р. Рідко припадало бути з Г. Л. Євдокімовим в одному загоні, але неодноразово на власні очі мав змогу переконатися, що обов'язки начальника змушують його жити в особливому ритмі, підпорядкованому, на жаль, вирішенню не тільки суто наукових задач. «План по валу» будівельників-меліораторів потребував, аби курганий конвеєр працював швидко та без зупинок. Навіть у цих умовах Г. Л. Євдокімов не забував про необхідність якісних розкопок, учився цьому сам і вчив інших.

В історії археології України новобудовний період — яскрава, але, водночас, і трагічна сторінка. Вперше перед очима дослідників у значній кількості постало золото скіфських царів і звичайні горщики невідомих народів бронзового віку. Ніколи раніш не було і, слід гадати, в майбутньому вже не буде десятків чи, навіть, сотень курганів та поховань, які були б дослідженні протягом одного польового сезону. Це було пов'язано із щорічними багатомісячними експедиціями, які висотували їх співробітників, від начальника до лаборанта. Нерідко вони були змушені забути про свою суто наукову кар'єру. Чи був

© Я. П. ГЕРШКОВИЧ, 2001

цей вибір свідомим, чи ні, але тільки завдяки цим експедиціям за 30 років було створено багатющій фонд археологічних джерел. У моїй пам'яті Г. Л. Євдокімов назавжди залишиться як Археолог, який присвятив себе створенню цього нового підґрунтя подальшого розвитку науки. Ще не одне покоління майбутніх археологів буде користуватися цією спадщиною.

Серед видатних відкриттів експедиції, якою керував Г. Л. Євдокімов, — найдавніші поховання у курганах доби енеоліту, кургани-святинища половецького часу, половецький музика, поховання скіфів у бойовому вбранні, безліч ямних, катакомбних, зрубних поховань. Безпосередньо ним відкрито та повністю досліджено найбільший у Північному Причорномор'ї могильник білозерської культури біля с. Брилівка Херсонської обл. Незважаючи на ефективність багатьох зна-

хідок, Г. Л. Євдокімов ніколи, на кшталт деяких сучасних «пророків» від науки, не вдавався до дешевих спекуляцій та інсинуацій - в нього були інші інтереси та наміри.

Г. Л. Євдокімов — автор понад 50 наукових праць, співавтор монографії «Скіфська антропоморфна скульптура VIII—III ст. до н. е.» (Москва, 1995), за його звітами вже готується видання Брилівського могильника, будуть опубліковані й інші матеріали. Все це є свідченням того, що розкопки під його керівництвом, дійсно, проводилися на високому рівні, і обрання ним новобудовної кар'єри не було даремним.

У мене зберігається коротка передсмертна записка Г. Л. Євдокімова. Останнє речення хотілося б навести: «Передавай привітання та моє останнє «вибач» усім нашим друзям і колегам. Гена». Він завжди усе для себе вирішував сам.

Я. П. Гершкович